

Complexnummer: 513615

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Haven

Aantal complexonderdelen

4

Monumentnummers van complexonderdelen

513616, 513617, 513618, 513619

Woonplaats

Stavoren

Gemeente

Súdwest-Fryslân

Provincie

Friesland

Hoofdadres van hoofdobject

Havenweg 26, 8715 EM Stavoren

Complexomschrijving

Inleiding

Twee HAVENLICHTEN ('lage lichten'), een PEILSCHAALHUIS, een LICHTOPSTAND ('hoog licht') en twee ROLPALEN, behorende bij de (vernieuwde) oude haven van Stavoren.

Volgens de kaart van Jacob van Deventer had Stavoren in 1522 al een haven. Eind 19de eeuw is de (dan inmiddels vernieuwde en vergrote) haven van bovengenoemde "moderne" onderdelen voorzien.

De langgerekte haven ligt aan de noordkant van Stavoren, ten noordwesten van het station, en strekt zich uit in oost-westelijke richting. Ten zuid-oosten van de oude haven ligt de eveneens in 1894/1895 vernieuwde schutsluis (de "oude" zeesluis) die afzonderlijk is beschermd en omschreven.

Waardering

Havenlichten, peilschaalhuis, lichtopstand en rolpalen uit 1895, behorende tot de (vernieuwde) oude haven van Stavoren van algemeen cultuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een culturele en sociaal-economische ontwikkeling;
- vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling van de streek en het stadje;

- voor het aanzien van de streek en het stadje;
- vanwege de historisch-ruimtelijke relatie met het water;
- vanwege de structurele gaafheid van het complex en van een aantal onderdelen;
- in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de samenstellende onderdelen;
- vanwege de typologische en functionele zeldzaamheid op regionaal niveau.

Monumentnummer*: 513616

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 13 oktober 1999
Kadaster deel/nr: 9763/15

Complexnummer

513615

Complexnaam

Haven

Woonplaats*

Stavoren

Gemeente*

Súdwest-Fryslân

Provincie*

Friesland

Straat*

Havenweg

Nr*

26

Toev.*

Postcode*

8715 EM

Woonplaats*

Stavoren

Situering

Bij

Locatie

haven

Kadastrale gemeente*

Staveren

Sectie*

C

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

125

Staveren

C

124

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

De twee HAVENLICHTEN ('lage lichten') staan op de westelijke uiteinden van de zuidelijke en noordelijke dammen van de haven van Stavoren. Getuige het opschrift op het basement van de lamp, aan de binnenkant van de havenlichten, zijn ze door de Engelse firma Brothers en Co., House Engineers Constructors te Birmingham in 1884 vervaardigd.

Omschrijving

De havenlichten zijn, op de kleur na (de zuidelijke is groen-wit, de noordelijke rood-wit) identiek. Zij bestaan uit een basement (of etage) van zes open, gietijzeren panelen met kruisverbindingen op een natuurstenen band en een gietijzeren lantaarn, waarin de optiek is geplaatst. Op het kruispunt van de gietijzeren verbindingen is een decoratief, rozetvormig deel aangebracht. Een wenteltrap leidt naar een smalle opstand boven het basement met gietijzeren balustrade. Het lichthuis wordt gedekt door een koepeldakje met bolvormige bekroning; boven de, in een cirkel geplaatste, metalen wanden zitten zes enkelruitsvensters en hierboven een zeskantige geprofileerde lijst. In het lichthuis staat een ijzeren zuil met rond geprofileerd basement en een rond plateau, waarop de optiek is geplaatst. De optiek (tegenwoordig met elektrische lamp), is nog origineel.

Waardering

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

De havenlichten uit 1884, behorende bij de "oude" haven van Stavoren, zijn van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een typologische en technische ontwikkeling;
- vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege het bijzondere materiaalgebruik;
- als essentieel onderdeel van een groter geheel dat cultuurhistorisch van nationaal belang is;
- vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling van de haven;
- vanwege de functionele relatie met het water en het land;
- vanwege de architectonische gaafheid van het exterieur;
- in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de stadse- en landschappelijke omgeving;
- vanwege de typologische en functionele zeldzaamheid op regionaal niveau.

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Kust- en oevermarkering

Functie

Havenlicht

Monumentnummer*: 513617

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 13 oktober 1999
Kadaster deel/nr: 9763/15

Complexnummer

513615

Complexnaam

Haven

Woonplaats*

Stavoren

Gemeente*

Súdwest-Fryslân

Provincie*

Friesland

Straat*

Havenweg

Nr*

26

Toev.*

Postcode*

8715 EM

Woonplaats*

Stavoren

Situering

Locatie

haven

Kadastrale gemeente*

Staveren

Sectie*

A

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

1919

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Het PEILSCHAALHUIS bevindt zich aan de zuidwest-zijde van de haven van Stavoren, ten zuiden van de dammen en is naar het zuidoosten georiënteerd. Het is in 1880 gebouwd in een Ambachtelijk-traditionele stijl die is verlevendigd door decoratief metselwerk. Het peilschaalhuis is nu in gebruik als kantoor van de havenmeester: het meet-mechanisme (ondergronds) is nog aanwezig en functioneert nog steeds.

Omschrijving

Het peilschaalhuis heeft een rechthoekige plattegrond, is uit bruine baksteen opgetrokken en wordt gedekt door een zinken zadeldak met schoorsteen. Rondom loopt een natuurstenen plint. Tegen de zuidwestgevel staat een (iets jongere) aanbouw onder platdak, met aan de voorzijde een houten deur en aan de zuid-westzijde een gebogen venster met gemetselde, gebogen strek. In de geveltop met geprofileerde windveer is een (min of meer) zeskantige steen aangebracht met het opschrift: "RIJKS PEILSCHAAL 1880". Hieronder bevindt zich de voordeur onder een gebogen strek van rode en gele bakstenen. Voor de natuurstenen plint ligt een tweetreeds bakstenen trap.

De noord-oostelijke zijgevel en de achtergevel hebben vierruits-vensters met gemetselde, gebogen strek. In de top van de achtergevel zit een rond venster.

INTERIEUR. Onder de vloer bevindt zich de oorspronkelijke meetapparatuur. Het geheel bevindt zich in een 5 meter diepe put, waarin een ladder is geplaatst en een ruimte waar het water in loopt. De peilschaal ernaast geeft de

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

hoogte van het water aan.

Waardering

Het peilschaalhuis uit 1880 aan de haven van Stavoren is van algemeen cultuurhistorisch belang:

- als bijzondere uitdrukking van een technische en typologische ontwikkeling;
- als essentieel onderdeel van een groter geheel dat cultuurhistorisch van nationaal belang is;
- vanwege de historisch-ruimtelijke relatie met het water;
- vanwege de architectonische gaafheid van exterieur;
- vanwege de aanwezigheid van de meetapparatuur;
- in relatie tot de visuele en structurele gaafheid van de landschappelijke en stadse omgeving;
- vanwege de typologische en functionele zeldzaamheid.

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Waterweg, werf en haven

Functie

Peilschaal

Monumentnummer*: 513618

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 13 oktober 1999
Kadaster deel/nr: 9763/15

Complexnummer

513615

Complexnaam

Haven

Woonplaats*

Stavoren

Gemeente*

Súdwest-Fryslân

Provincie*

Friesland

Locatiennaam

Stavoren

Locatieomschrijving

haven

Kadastrale gemeente*

Staveren

Sectie*

C

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

124

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

De LICHTOPSTAND ('hoge licht') aan de haven van Stavoren bevindt zich ten zuidwesten van de Koijweg, aan het oostelijke uiteinde van de noordelijke dam. De lichtopstand is in 1884 door de Engelse firma Brothers and Co. House Engineer Constructors uit Birmingham vervaardigd, evenals als de havenlichten aan de westelijke uiteinden van de havendammen. De 'hoogte boven middenstand' van het water is 15.3 m., het karakter Iso W4s. Omschrijving

De gietijzeren lichtopstand is opgebouwd uit open gietijzeren panelen, die door middel van aangegoten flenzen aan elkaar zijn geschroefd. Elk van de vier etages bestaat uit zes open panelen. De panelen zelf bestaan uit gietijzeren gekruiste staven die versierd worden door decoratieve elementen, zoals krullen en rozetten. In de ruimte aan de binnenzijde van de open constructie bevindt zich de gietijzeren wenteltrap. Deze leidt naar een open gietijzeren opstand met balustrade. De balustrade bestaat uit een aaneenschakeling van rechthoeken met kruis-verbindingen. Op het conische, gietijzeren lichthuis zijn acht ruiten geplaatst met een achtkantige geprofileerde lijst; het geheel wordt door een koepel met bolvormige bekroning gedekt. In het lichthuis staat een ijzeren zuil met rond geprofileerd basement en een rond plateau, waarop de optiek is geplaatst. De optiek (tegenwoordig met elektrische lamp), is nog origineel.

Waardering

De gietijzeren lichtopstand te Stavoren is van algemeen cultuurhistorische en architectuurhistorisch belang:

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- als bijzondere uitdrukking van een typologische en technische ontwikkeling;
- vanwege de esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege het bijzondere materiaalgebruik;
- als essentieel onderdeel van een groter geheel dat cultuurhistorisch van nationaal belang is;
- vanwege de situering, verbonden met de ontwikkeling van de haven;
- vanwege de functionele relatie met het water en het land;
- vanwege de architectonische gaafheid van het exterieur;
- in relatie tot de structurele en visuele gaafheid van de stedelijke en landschappelijke omgeving;
- vanwege de typologische en functionele zeldzaamheid op nationaal niveau.

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Kust- en oevermarkering

Functie

Lichtopstand

Monumentnummer*: 513619

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 13 oktober 1999
Kadaster deel/nr: 9763/15

Complexnummer

513615

Complexnaam

Haven

Woonplaats*

Stavoren

Gemeente*

Súdwest-Fryslân

Provincie*

Friesland

Straat*

Havenweg

Nr*

26

Toev.*

Postcode*

8715 EM

Woonplaats*

Stavoren

Situering

Bij

Locatie

haven

Kadastrale gemeente*

Staveren

Sectie*

C

Kad. object*

Appartement

Grondperceel

125

Rijksmonumentomschrijving**

Inleiding

Aan de westzijde van de twee oost-west gericht havendammen van de haven van Stavoren staan twee ROLPALEN ofwel draaipalen. Deze dateren vermoedelijk van omstreeks 1880-1884, de jaren waarin ook de twee havenlichten, de lichtopstand en het peilschaalhuis zijn vervaardigd (zie aparte omschrijvingen).

De rolpalen dienden de schepen bij het invaren van de haven zo ver mogelijk door de bocht te "jagen".

Omschrijving

De houten rolpalen zijn ongeveer anderhalf meter hoog. Twee metalen ringen verstevigen de onder en bovenzijde.

Waardering

De twee rolpalen, behorende bij de 'oude' haven van Stavoren, zijn van algemeen cultuurhistorisch belang:

- als onderdeel van een groter geheel dat van nationaal belang is;
- vanwege de situering, verbonden met de functie;
- vanwege de typologische en functionele zeldzaamheid.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Scheepshulpmiddel

Functie

Rolpaal